

7. MĚNA A PLATEBNÍ BILANCE

Údaje uváděné v této kapitole byly převzaty z České národní banky. Ve všech tabulkách, kde jsou uvedeny názvy výkazů se jedná o vyčerpávající šetření, v ostatních případech jsou použity kvalifikované odhady a dopočty.

Poznámky k tabulkám

Tab. 7-1. Měnový přehled

Měnový přehled je souhrnnou statistickou bilancí měnových finančních institucí (MFI), která poskytuje uživatelům základní přehled o pozici sektoru MFI vůči ostatním rezidentským a nerezidentským sektorům.

Zdrojem dat pro sestavování jsou údaje přebírané z výkazů měnové a bankovní statistiky doplněné o vlastní propočty ČNB při sestavování konsolidované rozvahy MFI a výpočtu peněžních agregátů a protipoložek. Metodika zjišťování je do značné míry sladěna s mezinárodními standardy (ESA 95, *IMF Monetary and Financial Statistics Manual*, nařízení a doporučení ECB, atd.).

Od ledna 2004 údaje pokrývají celý sektor MFI, tj. kromě ČNB, bank a poboček zahraničních bank působících v ČR i fondy peněžního trhu a úvěrní a spořitelní družstva. FPT a úvěrní a spořitelní družstva nebyly dříve vykazujícími subjekty, byly řazeny do sektoru ostatních finančních zprostředkovatelů a bylo na ně pohlíženo jako na klienty bank. V případě spořitelních a úvěrních družstev je aplikována tzv. grossing-up procedura spočívající v navýšení agregované bilance o podíl těchto institucí na celkové bilanci sektoru MFI. (Objem obchodů spořitelních a úvěrních družstev je z hlediska celého sektoru MFI zanedbatelný.)

Od ledna 2002 je měnový přehled sestavován z údajů harmonizované měnové statistiky. Základní statistické principy, definice sektorů, klasifikace instrumentů, způsob výpočtu meziročních změn, atd. jsou sladěny s evropskými standardy.

Základní členění položek v měnovém přehledu:

Čistá zahraniční aktiva – saldo finančních pohledávek a závazků sektoru MFI vůči nerezidentům.

Čistá domácí aktiva – saldo finančních pohledávek a méně likvidních závazků sektoru MFI vůči ostatním rezidentským sektorům. Odpovídá rozdílu likvidních pasív a čistých zahraničních aktiv. Skládá se z domácích úvěrů a ostatních čistých položek.

Domácí úvěry – představují zdroje emitované sektorem MFI do ekonomiky. Zahrnují čistý úvěr vládnímu sektoru (včetně dluhopisů) a úvěry poskytnuté ostatním klientům (bez dluhopisů).

Ostatní čisté položky – saldo všech ostatních aktiv a pasív MFI nezahrnutých jinde. Součástí jsou kapitál a rezervy, cenné papíry nakoupené a emitované a ostatní položky.

Peněžní agregát M1 (peníze) – nejužší peněžní agregát, souhrn vysoce likvidních závazků sektoru MFI vůči rezidentským klientským sektorům. Je definován jako součet oběživa (tj. peníze v oběhu bez hotovosti na pokladnách MFI) a vkladů do druhého dne uložených klienty u MFI (tj. netermínovaných a jednodenních vkladů od rezidentských sektorů bez MFI a vládního sektoru).

Peněžní agregát M2 (peněžní zásoba) – širší peněžní agregát. Zahrnuje vysoce likvidní závazky sektoru MFI obsažené v M1 a další likvidní finanční pasíva MFI vůči klientským rezidentům.

Quasi peníze – představuje rozdíl mezi agregátem M2 a M1. Do této kategorie jsou řazeny všechny vklady se splatností delší než 1 den, tj. vklady s dohodnutou splatností, s výpovědní lhůtou a repo operace, uložené rezidenty klienty (tj. bez MFI a vlády) u institucí patřících do sektoru MFI.

Základní sektorové členění v měnovém přehledu (založené na klasifikaci institucionálních sektorů a subsektorů podle ESA 95):

Měnové finanční instituce (MFI) – skládá se z ČNB, tj. S.121 ústřední banka, a z OMFI, tj. S.122 ostatní měnové finanční instituce, tzn. ostatní banky, fondy peněžního trhu a spořitelní a úvěrová družstva.

Vláda – S.13 – skládá se z centrální vlády, tj. S.1311 ústřední vládní instituce, a z ostatní vlády, tj. S.1313 místní vládní instituce a S.1314 fondy sociálního zabezpečení.

Podniky – zahrnuje sektor S.11 nefinanční podniky a sektory ostatních finančních institucí jiných než MFI, tj. S.123 ostatní finanční zprostředkovatelé, S.124 pomocné finanční instituce a S.125 pojišťovací společnosti a penzijní fondy.

Domácnosti – zahrnuje sektory S.14 domácnosti a S.15 neziskové instituce sloužící domácnostem.

Nerezidenti – S.2.

Výpočet míry růstu

Míra růstu pro referenční období se počítá z objemů měsíčních finančních transakcí a ze zůstatkových hodnot na počátku každého z měsíců. Měsíční transakce jsou počítány z rozdílů zůstatkových hodnot očištěných o reklasifikace, ostatní přecenění, pohyby směnných kurzů a případně ostatní změny, které nejsou důsledkem transakcí. Tato data pak odrážejí pouze ty změny, které vznikají z přijímání finančních aktiv nebo poskytování finančních pasiv. Reklasifikace a ostatní netraskční korekce jsou v transakční statistice zaváděny z toho důvodu, aby byla zachována srovnatelnost postupných sledování a tím umožněny výpočty indexů předpokládaných zůstatků sledovaných hodnot a odvození jejich míry růstu.

Způsob výpočtu

1. Měsíční procentuální změna a_t^M pro měsíc t se počítá podle vztahu:

$$(a) \quad a_t^M = \left(\frac{F_t^M}{L_{t-1}} \right) \times 100$$

2. Roční míra růstu pro měsíc t , tj. změna za posledních 12 měsíců končící měsícem t se počítá jako součin dvanácti součinitelů každého předchozího měsíce. Výpočet roční míry růstu na základě meziměsíčních měr růstu tak umožňuje zohlednit transakční změny a netraskční vlivy v jednotlivých měsících.

$$(b) \quad a_t = \left[\prod_{i=0}^{11} \left(1 + \frac{F_{t-i}^M}{L_{t-1-i}} \right) - 1 \right] \times 100$$

kde

$$F_t^M - \text{transakce v měsíci } t$$
$$F_t^M = (L_t - L_{t-1}) - C_t^M - E_t^M - V_t^M$$

a

$$L_t - \text{zůstatek na konci měsíce } t$$
$$C_t^M - \text{reklasifikace v měsíci } t$$
$$E_t^M - \text{změny směnných kurzů v měsíci } t$$
$$V_t^M - \text{změny v ocenění měsíce } t$$

Míry růstu pro jiná referenční období se odvozují od vzorce (b).

Tab. 7-2. Měnová báze ČNB

Podkladem pro sestavování měnové báze jsou údaje přebírané z Bilance ČNB pro analytické účely.

Měnová báze (rezervní peníze) zahrnuje oběživo a rezervy, které drží obchodní banky na účtech u centrální banky. Obě tyto položky představují **užití měnové báze**. Měnová báze vyjadřuje vztahy centrální banky vůči ostatním sektorům v ekonomice. Proto protipoložky měnové báze představují vnější sektor, vládní sektor, bankovní sektor a soukromý sektor. Tyto faktory ovlivňující výši měnové báze se označují jako **zdroje měnové báze**.

- **Vnější sektor** celkem představuje saldo krátkodobých a dlouhodobých pohledávek a závazků centrální banky ve vztahu k nerezidentům v domácí měně i v zahraničních

měnách. Vzhledem k nevýznamné výši tato položka zahrnuje i devizovou pozici ve vztahu k rezidentům.

- **Vládní sektor** vyjadřuje rozdíl mezi aktivy a pasívy centrální banky vůči vládnímu sektoru.
- **Pohledávky za nebankovními subjekty** představují pohledávky centrální banky vůči různým nebankovním subjektům. Mezi ně patří banky bez licence, Česká konsolidační agentura, Česká finanční a další organizace.
- **Čistá ostatní aktiva** zahrnují různé jiné položky, např. vlastní prostředky centrální banky, hmotný a nehmotný majetek, pohledávky za obchodními bankami z titulu čerpání oběživa, ostatní vklady obchodních bank u centrální banky, ostatní nevládní vklady, nevládní cenné papíry a účasti atd.
- **Objem realizovaných operací** vyjadřuje sterilizaci volné likvidity, tj. objem poukázek ČNB v držení obchodních bank, nebankovních subjektů a ministerstva financí.
- **Standby facility:** zápůjční a depozitní facility se splatností jeden den, které umožňují jednotlivým bankám doladit svou denní rezervní pozici tak, aby docházelo k optimalizaci výše zůstatku na účtu platebního styku.
 - lombardní repo (zápůjční facilitita): repo operace sloužící k dodání likvidity obchodním bankám. Při poskytnutí úvěru se uplatňuje 100 % krytí cennými papíry, zpravidla státními pokladničními poukázkami a poukázkami ČNB. Úvěr je úročen lombardní sazbou. Minimální objem není stanoven.
 - Overnight (O/N) depozitum (depozitní facilitita): obchodní banky mají možnost uložit si volné prostředky u centrální banky. Jedná se o nezajištěný vklad, je úročen diskontní sazbou. Minimální objem je stanoven na 100 mil. Kč.
- **Ostatní operace** zahrnují ostatní operace, které centrální banka používá ve vztahu k obchodním bankám.
- **Krátkodobý úvěr na zachování likvidity** představuje krátkodobý refinanční úvěr, který byl použit v minulosti, v současnosti se nevyužívá.
- **Oběživo** představuje závazek centrální banky z titulu vydaných bankovek a mincí, které se nacházejí v pokladnách bank a u nebankovní veřejnosti.
- **Rezervy bank** zahrnují povinné minimální rezervy a volné rezervy na účtech centrální banky:
 - povinné minimální rezervy jsou banky povinny držet na účtech u centrální banky. Předepsaný objem činí 2 % z primárních závazků bank se splatností do 2 let, a to v české a zahraniční měně. Povinné minimální rezervy byly udržovány ve čtrnáctidenních cyklech (od 24. 1. 2002 v měsíčních cyklech). Povinné minimální rezervy jsou úročeny platnou repo sazbou.
 - volné rezervy představují rozdíl mezi předepsaným a skutečným objemem povinných minimálních rezerv.

Tab. 7-3. a 7-5. **Korunové úvěry klientům poskytované bankovními institucemi podle sektorů a odvětví, podle účelu**

Údaje jsou do roku 2001 přebírány z výkazů VST (ČNB) 1-12 Měsíční výkaz o úvěrech a pohledávkách za klienty a VST (ČNB) 2-12 Měsíční výkaz o úvěrech a pohledávkách za orgány státu a obdobnými orgány, od roku 2002 z výkazu VST (ČNB) 1-12 Měsíční výkaz o úvěrech a pohledávkách za klienty. Organizace se zařazují do odvětví podle Odvětvové klasifikace ekonomických činností a do sektorů podle ESA 95.

Tab. 7-4. a 7-6. **Úvěry klientům v cizí měně poskytované bankovními institucemi podle sektorů a odvětví, podle účelu**

Údaje jsou do roku 2001 přebírány z výkazů VST (ČNB) 1-12 Měsíční výkaz o úvěrech a pohledávkách za klienty a VST (ČNB) 2-12 Měsíční výkaz o úvěrech a pohledávkách za orgány státu a obdobnými orgány, od roku 2002 z výkazu VST (ČNB) 1-12 Měsíční výkaz o úvěrech

a pohledávkách za klienty. Organizace se zařazují do odvětví podle Odvětvové klasifikace ekonomických činností a do sektorů podle ESA 95.

Tab. 7-7. a 7-8. Korunové vklady a vklady v cizí měně přijaté bankovními institucemi od klientů, členěné podle sektorů a odvětví

Údaje jsou do roku 2000 přebírány z výkazu V (ČNB) 5-12 Měsíční výkaz o vkladech a úvěrech přijatých od klientů, od roku 2001 z výkazů V (ČNB) 51-12 Měsíční výkaz o vkladech a úvěrech od klientů podle sektorů a V (ČNB) 52-12 Měsíční výkaz o vkladech a úvěrech od klientů podle odvětví a od roku 2002 z výkazu VST (ČNB) 11-12 Měsíční výkaz o vkladech a úvěrech přijatých od klientů. Organizace se zařazují do odvětví podle Odvětvové klasifikace ekonomických činností a do sektorů podle ESA 95.

Tab. 7-9. a 7-10. Korunové vklady klientů a vklady v cizí měně u bankovních institucí členěné podle délky uložení

Údaje jsou do roku 2000 přebírány z výkazu V (ČNB) 5-12 Měsíční výkaz o vkladech a úvěrech přijatých od klientů, od roku 2001 z výkazů V (ČNB) 51-12 Měsíční výkaz o vkladech a úvěrech od klientů podle sektorů a V (ČNB) 52-12 Měsíční výkaz o vkladech a úvěrech od klientů podle odvětví a od roku 2002 z výkazu VST (ČNB) 11-12 Měsíční výkaz o vkladech a úvěrech přijatých od klientů. Krátkodobé vklady zahrnují vklady do jednoho roku včetně, střednědobé od jednoho roku do pěti let včetně, dlouhodobé nad 5 let.

Tab. 7-11. a 7-12. Průměrné úrokové sazby z korunových klientských úvěrů a vkladů

Průměrné sazby z korunových vkladů a úvěrů přijatých/poskytnutých bankami od klientů/klientům. Průměrné sazby jsou stanoveny jako vážený průměr, kde vahami jsou objemy v příslušných kategoriích vkladů a úvěrů.

Od roku 2004 je metodika sladěna s požadavky Nařízení ECB/2001/18. Sledované úrokové sazby nejsou nadále sjednané nominální sazby, ale sazby sjednané a přepočtené na roční základ.

Stavy obchodů jsou definovány jako bilanční zůstatky přijatých resp. poskytnutých vkladů a úvěrů bankou k okamžiku vykazování. Jsou členěny podle původní sjednané doby splatnosti. Nově byla zavedena statistika nových obchodů. Novým obchodem se rozumí jakákoliv nová dohoda mezi bankou a klientem v daném období. Nové úvěrové obchody jsou členěny podle původní doby fixace úrokové sazby. Rozumí se jí období na počátku kontraktu, během kterého se výše úrokové sazby nemůže měnit.

U ukazatelů – jednodenní vklady, vklady s výpovědní lhůtou a přečerpání bankovních účtů – se nové obchody shodují se stavy.

Zdrojem dat jsou výkazy tzv. úrokové statistiky, které banky předkládají ČNB.

Tab. 7-13. Průměrné úrokové sazby na trhu mezibankovních depozit (roční průměry)

PRIBOR (*Prague Interbank Offered Rates*) jsou referenční úrokové sazby na trhu mezibankovních depozit vypočítané na základě kotací vybraných bank (dále jen „referenční banky“). Fixing kotací úrokových sazeb je prováděn ČNB denně v 11:00 hodin. Kotací se rozumí zveřejnění orientační ceny, za kterou jsou banky ochotny depozita prodat ve standardním objemu standardní protistraně.

ČNB definuje termíny, pro které jsou sazby PRIBOR stanovovány, algoritmus pro jejich výpočet, složení referenčních bank, standardní protistrany, standardní objem a způsob zveřejňování kotací.

Sazby PRIBOR se stanovují pro následující splatnosti: 1 den (overnight), 1 a 2 týdny, 1, 2, 3, 6, 9 a 12 měsíců a vypočítávají se z kotací referenčních bank na trhu mezibankovních depozit následujícím způsobem:

- kotuje-li úrokovou sazbu pro danou splatnost více než 5 referenčních bank, odstraní se nejvyšší kotace (popř. jedna z nejvyšších kotací) a nejnižší kotace (popř. jedna z nejnižších

kotací) a PRIBOR se vypočte jako aritmetický průměr ze zbylých kotací zaokrouhlený na 2 desetinná místa

- kotují-li úrokovou sazbu pro danou splatnost 4 nebo 5 referenčních bank, vypočte se PRIBOR jako aritmetický průměr ze všech kotací zaokrouhlený na 2 desetinná místa
- kotuje-li úrokovou sazbu pro některou splatnost méně než 4 referenční banky, sazby PRIBOR se pro tuto splatnost nestanovují.

ČNB zveřejňuje sazby PRIBOR denně v Hospodářských novinách a prostřednictvím agentur *REUTERS*, *TELERATE* a *BLOOMBERG*. Počet a složení referenčních bank je uveden v poznámkách k jednotlivým tabulkám historických hodnot sazeb PRIBOR.

Tab. 7-14. Repo sazba, diskontní sazba a lombardní sazba

Hlavní měnový nástroj má podobu repo operací prováděných formou tendrů. Při **repo operacích** ČNB přijímá od bank přebytečnou likviditu a bankám předává jako kolaterál dohodnuté cenné papíry. Obě strany se zároveň zavazují, že po uplynutí doby splatnosti proběhne reverzní transakce, v níž ČNB jako dlužník vrátí věřitelské bance zapůjčenou jistinu zvýšenou o dohodnutý úrok a věřitelská banka vrátí ČNB poskytnutý kolaterál. Základní doba trvání těchto operací je stanovena na 14 dní, avšak v závislosti na predikci vývoje likvidity bankovního sektoru jsou čas od času prováděny i repo operace s dobou splatnosti kratší než 14 dní. Vzhledem k systémovému přebytku likvidity v bankovním sektoru slouží v současné době repo tendry pouze k odčerpávání likvidity. ČNB provádí repo tendry s tzv. variabilní sazbou. To znamená, že vyhlášená repo sazba slouží jako maximální limitní sazba, za kterou mohou být banky v repo tendru uspokojovány. Nabídky bank jsou vypořádány podle americké aukční procedury, tj. ČNB přijme přednostně nabídky požadující nejnižší úrokovou sazbu, a to až do výše predikovaného přebytku likvidity na daný den. V případě, že objem objednaný bankami přesáhne predikovaný přebytek likvidity, ČNB nabídky za nejvyšší sazby buď zcela odmítne nebo proporcionálně zkrátí. Repo tendr je obvykle vyhlášován každý pracovní den, kolem 9:30 hod. Banky mají možnost ve stanovené době předávat své objednávky, tj. objem a požadovanou úrokovou sazbu. Minimální akceptovatelný objem je 300 mil. Kč a dále celé násobky 100 mil. Kč.

Diskontní sazba je základní sazba ČNB. Za tuto sazbu poskytovala ČNB do 30. 9. 1997 směnečné úvěry bankám. Po jejich zrušení se od roku 1998 úročí diskontní sazbou depozitní facility, které představují nezajištěná overnight depozita, jež může u ČNB umístit jakákoliv česká banka před uzavěrkou účetního dne. Minimální objem těchto depozit je 300 mil. Kč.

Lombardní sazba je sazba, za kterou ČNB poskytuje lombardní úvěr. Lombardní úvěr se poskytuje proti zástavě vybraných cenných papírů zveřejněných v Seznamu cenných papírů přijímaných do zástavy ČNB pro účely poskytování lombardního úvěru.

Tab. 7-15. Síť bankovního sektoru

Údaje jsou převzaty z výkazu E (ČNB) 5-04 „Hlášení o organizační struktuře a kvalifikovaných účastech banky“. Peněžní ústavy jsou rozděleny do skupin podle podílu splaceného tuzemského a zahraničního kapitálu.

Tab. 7-16. Platební bilance

Platební bilance systematickým způsobem zachycuje ekonomické transakce se zahraničím (tj. mezi rezidenty a nerezidenty) za určité časové období. Základní struktura platební bilance vycházející z Příručky k sestavování platební bilance MMF (5. vydání, 1993) zahrnuje běžný, kapitálový a finanční účet, změnu rezerv. V této struktuře je platební bilance publikována počínaje údaji za rok 1997, předchozí roky byly podle ní upraveny.

V **běžném účtu** jsou zachyceny toky zboží (vývoz a dovoz) a služeb (příjmy a výdaje z dopravních služeb, cestovního ruchu a ostatních obchodních a neobchodních služeb), výnosy z kapitálu, investic a práce (úroky, dividendy, reinvestované zisky, pracovní příjmy) i kompenzující položky k reálným a finančním zdrojům poskytnutým či získaným bez protihodnoty (běžné jednostranné převody jako např. dary, výživné, penze, zahraniční pomoc, příspěvky aj.).

Kapitálový účet tvoří převody kapitálového charakteru související s migrací obyvatelstva, promíjením dluhů, vlastnickými právy k fixním aktivům (investiční granty) a převody nevyroběných, nefinančních hmotných aktiv (např. půda - pozemky pro zastupitelské úřady) a nehmotných práv (patenty, licence, autorská práva aj.).

Finanční účet zahrnuje transakce spojené se vznikem, zánikem a změnou vlastnictví finančních aktiv a pasív vlády, bankovní a podnikové sféry a ostatních subjektů ve vztahu k zahraničí. Poskytuje informace o finančních (kapitálových) tocích v členění na přímé investice (základní kapitál a ostatní kapitál), portfoliové investice majetkového a dluhového charakteru, finanční deriváty (operace bank) a ostatní investice dělené z časového hlediska na dlouhodobé a krátkodobé a členěné podle základních sektorů (ČNB, obchodní banky, vláda a ostatní sektory), pod něž spadají dodavatelské a bankovní úvěry, půjčky, depozita, členské podíly v mezinárodních neměnových organizacích aj.

Devizové rezervy představují zahraniční aktiva centrální banky, která jsou snadno mobilizovatelná především jako zdroj přímého financování platební nerovnováhy i nepřímé regulace velikosti této nerovnováhy prostřednictvím intervencí na devizovém trhu.

Chyby a opomenutí jsou dopočtovou položkou mezi výsledným saldem běžného, kapitálového a finančního účtu na jedné straně a změnou devizových rezerv na straně druhé, představují saldo neidentifikovaných toků v běžném, kapitálovém a finančním účtu.

Podkladem pro sestavení platební bilance je statistika zahraničního obchodu (ČSÚ), údaje z výkazů bankovních a nebankovních subjektů, další doplňující informace z bankovní a podnikové sféry a z oblasti služeb, a dále vlastní propočty ČNB podle údajů centrálních orgánů a dalších institucí.

Tab. 7-17. a 7-18. **Přímé zahraniční investice do ČR** (podle zemí, resp. podle odvětví OKEČ)

Údaje o přímých zahraničních investicích jsou vypracovány na základě hlášení nebankovních subjektů vyplývající z oznamovací povinnosti podle devizového zákona. Doplňujícími informačními zdroji jsou výkazy bankovních subjektů, ministerstva financí o zahraničních platbách, informace z burzy cenných papírů, obchodní věstník a tisk.

Vykazované údaje zachycují příliv (tok) přímých zahraničních investic v daném roce do základního kapitálu včetně reinvestovaných zisků a úvěrové vztahy s přímým investorem.

Za přímé zahraniční investice se v souladu s definicí Mezinárodního měnového fondu považují vklady zahraničních investorů do českých podniků a společností, které představují minimálně 10 % základního kapitálu nebo nejméně 10 % hlasovacích práv. Podmínkou je trvalý zájem investora na společnosti a jeho podíl na řízení.

Tab. 7-19. **Investiční pozice vůči zahraničí**

Investiční pozice vůči zahraničí poskytuje přehled o celkové skladbě finančních aktiv a pasív (ve směnitelných a nesměnitelných měnách) vlády, bankovního sektoru (ČNB a obchodních bank) a podnikové sféry i dalších nebankovních subjektů ve vztahu k zahraničí (nerezidentům) k určitému datu.

Investiční pozice odpovídá svou strukturou finančnímu účtu platební bilance; v aktivech i pasívech je členěna na přímé investice (základní kapitál a ostatní kapitál), portfoliové investice (majetkové a dluhové), finanční deriváty a ostatní investice dlouhodobé a krátkodobé podle základních sektorů. Na straně aktiv jsou odděleně uvedeny rezervy ČNB. Zlato jako součást jejích rezerv (obdobně i zlato v držení obchodních bank) je oceněno 42,22 USD za trojskou unci (do 31. 12. 1999) a od roku 2000 tržní cenou.

Rozdíl mezi úhrnnými aktivy a pasívami (saldo investiční pozice) představuje čistý vztah vůči zahraničí (věřitelskou či dlužnickou pozici).

Ve stavu aktiv a pasív zachycených v investiční pozici k určitému datu se odráží vedle transakcí uskutečněných v předcházejících obdobích a vykázaných v platební bilanci i kurzové a další (např. cenové) vlivy.

Zdroji dat pro sestavení investiční pozice jsou údaje z výkazů bank a nebankovních subjektů

a další doplňující informace z bankovní a podnikové sféry a od centrálních orgánů.

Tab. 7-20. Zahraniční zadluženost

Zahraniční zadluženost představuje stav finančních pasív (s pevně stanovenou lhůtou splatnosti) vlády, bankovního sektoru (ČNB a obchodních bank) a podnikové sféry i dalších nebankovních subjektů ve vztahu k zahraničí (nerezidentům), tj. hodnotu čerpaných (na základě smluvního ujednání) a k určitému datu nesplacených (dlužných) částek. Nezahrnuje majetkové investice, tj. přímé investice - základní kapitál, portfoliové investice - majetkové cenné papíry a účasti.

Zdroji dat pro sestavení zahraniční zadluženosti jsou údaje z výkazů bank a nebankovních subjektů a další doplňující informace z bankovní a podnikové sféry a od centrálních orgánů.

Tab. 7-21. Devizové rezervy

Devizové rezervy představují krátkodobá (likvidní) zahraniční aktiva České národní banky ve směnitelných měnách (vklady v zahraničních bankách, poskytnuté úvěry, zásoba cenných papírů, valut a zlata, zvláštní práva čerpání, rezervní pozice u MMF) použitelná k financování a regulování nerovnováhy platební bilance.

Podkladem pro jejich propočet je výkaz ČNB o devizové a korunové pozici (měsíční periodicitu).

Tab. 7-22. Indexy nominálního a reálného efektivního kurzu koruny

Nominální efektivní kurz koruny (NEER) vyjádřený indexem uvádí zhodnocení (index nad 100) či znehodnocení (index pod 100) národní měny vůči koši vybraných měn za určité období oproti základnímu období (rok 2000).

K výpočtům byla použita nejvíce rozšířená metoda váženého geometrického průměru nominálních směnných kurzů se zohledněním váhových podílů celkového exportu a importu zemí, které patří k našim nejvýznamnějším obchodním partnerům. Bylo vybráno 23 zemí, jejichž podíl na zahraničním obchodě ČR zaujímá 90 %. Mimo zemí Eurozóny, zohledněných jedním váhovým podílem a kurzem EUR, je to Slovensko, Rusko, Polsko, Spojené království, USA, Japonsko, Maďarsko, Švýcarsko, Švédsko, Dánsko a Čína. Váhové podíly byly zpracovány ve dvou variantách. První varianta uplatňovaná Mezinárodním měnovým fondem se vztahuje k celému obchodnímu obratu zahraničního obchodu ČR. Druhá varianta uplatňovaná Evropskou centrální bankou se vztahuje pouze ke čtyřem komoditním skupinám zahraničního obchodu ČR, mezi které patří komoditní skupiny (5-8) podle klasifikace OSN-*Standard International Trade Classification* (SITC).

Zdroj dat: kurzovní lístek ČNB, měsíční statistika MMF, publikace ČSÚ o zahraničním obchodě ČR za rok 2000.

Reálný efektivní kurz koruny (REER) je jedním z indikátorů vývoje mezinárodní konkurenceschopnosti země a obecně se jím rozumí různé míry relativních cen nebo nákladů vyjádřené v určité měně. Z tohoto pohledu index REER nad 100 signalizuje tendenci ke snižování konkurenceschopnosti země proti základnímu období, pokles indexu REER pod 100 znamená zvyšování konkurenceschopnosti země oproti základnímu období.

Mezi různými metodami používanými pro výpočet REER je nejrozšířenější metoda váženého geometrického průměru poměru indexu nominálního kurzu a cenového diferenciálu, přičemž vahami jsou podíly největších obchodních partnerů na obratu zahraničního obchodu.

Při konstrukci indexu reálného efektivního kurzu koruny byly použity spotřebitelské ceny a ceny průmyslových výrobců 23 zemí. Jednotlivé země Eurozóny jsou pro výpočty uváděny jako jedna oblast. Struktura zemí a jejich váhové podíly jsou shodné s metodikou výpočtu indexu nominálního efektivního kurzu koruny. V první variantě se váhy vztahují k celému obratu zahraničního obchodu, ve druhé variantě se váhové podíly vztahují pouze na obrat v komoditních skupinách (5-8) podle klasifikace SITC.

Zdroj dat: cenové indexy ČR z ČSÚ, cenové indexy vybraných zemí ze statistik MMF, indexy nominálního kurzu z propočtů ČNB.

Vzorec výpočtu indexu reálného efektivního kurzu:

$$\text{REER} = 100 \prod_{i=1}^n \left(\frac{S_{it}^*}{P_{it}^*} \right)^{w_i^*}$$

- kde S_{it}^* - bazický index tuzemské měny k měně i-tého obchodního partnera v období t
 P_{it}^* - poměr bazického cenového indexu i-tého obchodního partnera v období t k bazickému cenovému indexu ČR v období t, kde bazický rok je stejný jako bazický rok při výpočtu S_{it}^*
 w_i^* - normalizované váhy měny i-tého obchodního partnera

Tab. 7-23. Devizové kurzy hlavních měn

Průměrné roční kurzy volně směnitelných měn vůči Kč byly počítány z denních kótovaných hodnot uváděných v kurzovním lístku vydávaném ČNB.

Všechny údaje za rok 2005 jsou srovnatelné s údaji za předchozí roky. Podrobnější přehledy aktuální údaje z oblasti měnové statistiky jsou k dispozici na internetové stránce ČNB na adrese:

- www.cnb.cz